

Friedrichstadt bij de weduwe Naumann, wier zoon, cand. jur. J. Naumann verantwoordelijke redacteur der radicale *Dresdner Zeitung* was; het huis had geen verdiepen, lag afgezonderd en had vier toegangen, zoodat een gansche rei menschen er onopgemerkt konden samenkomen. Bakunin noemde zich « Dr Schwartz »; vele lieden, twintig of dertig personen zouden weken lang, in den laatsten tijd alle dagen, van drie of vier uren tot den avond, bij hem samengekomen zijn; Richard Wagner kwam er ook eenige malen. ⁽¹⁹⁾ Deze woning beschrijft ook Fric, die Bakunin op 13 en 14 April aldaar ontmoette.

Later woonde hij bij Roeckel, Friedrichstrasse, 29; ⁽²⁰⁾ een samenkomst bij dezen is in een roman uit dien tijd geschilderd, een boek dat ik overigens niet ken. ⁽²¹⁾

Ten laatste moet hij bij den Pool Julius Andrzejewski gewoond hebben. ⁽²²⁾

Te Paschen reisden Waldeck, d'Ester, Lothar Bucher en Robert Reuter (die allen Bakunin in den vorigen zomer te Berlijn hadden gekend) naar Dresden, waar zij ook Bakunin in een wijnhuis aantroffen. Volgens hun verklaring was dit eene plezierreis; maar in het proces Waldeck wilde de procureur-generaal hun een strik spannen en beweerde dat het een complot was; zij werden vrij gesproken. ⁽²³⁾

Bakunin's kennismaking met Richard Wagner moet hier besproken worden; ongetwijfeld maakte hij op R. Wagner een beduidenden indruk; deze staat in zijne toenmalige schriften op een absoluut vrijzinnigen, eigenlijk anarchistischen bodem en Bakunin's brieven aan Herwegh toonen ons hoe klaar en scherp zich Bakunin reeds toen uitdrukte over de vernieling van het bestaande en de toekomstige anarchie, wanneer hij tot hem naderstaande menschen sprak. Zoo zal hij ook tegenover Wagner — de politieke en nationale vragen van den dag ter zijde stellend, — zijne werkelijke inzichten uitgesproken hebben, misschien met